

Stas for barna

Om barnemobilisering og barneperspektiver på 17. mai

Av Barbro Blehr

Innledning

17. mai er en dag med barna i sentrum. Det å feire den norske nasjonaldagen er å styre og stelle med barn, se på barn og snakke om barn. Og det å forstå dens mening og dens spesifikke karakter pleier også å involvere referanser til barn – enten det dreier seg om de hyppige kontrasteringene av egne barnetog mot andre lands militærparader, eller om andre refleksjoner.¹

I denne artikkelen skal vi skifte perspektiv og sette barn i sentrum som fortolkere og fortellere. Nærmere bestemt skal jeg på basis av et utvalg stiler og tegninger drøfte hvordan små skolebarn artikulere egne erfaringer med 17. maifeiring, når de har rimelig frie hender til selv å utforme sine fremstillinger.²

På denne måten vil jeg prøve å spesifisere arten av barnas aktørskap og av deres engasjement. Utgangspunktet er at stilene og tegningene gir inntak til deres egne prioriteringer. Hva er det så de vektlegger av begivenheter, opplevelser og meningssammenhenger? Hva slags bilde av 17. mai stiger frem i barnas beskrivelser, og hvordan står dette bildet i forhold til de forestillinger om barn og 17. mai som preger den generelle nasjonaldagsretorikken? I hvilken grad er barna ikke bare objekt for en rosemalende 17. maidiskurs, men også selv bærere av den samme? Hvor villig skriver de under på at 17. mai er stas for barn, og i så tilfelle – hva er det som er særlig stas?

Som bakgrunn for granskingen av barnas versjoner skal jeg summere noen hovedtrekk i den 17. mai-undervisning som finner sted på de laveste klassetrinnene i barneskolen, og notere hvordan den kompletterer og

viderefører en tidligere introduksjon til feiringens former. 17. mai-opplæringen starter jo lenge før skolealder – mens barna fortsatt er i vogn og meis, før de kan stå oppreist av egen kraft og før de kan forme forståelige ord. Sett i forhold til ritualeteoretiske argumenter om kropp, engasjement og hukommelse (Connerton 1989) åpner denne tidlige tilvenning svimlende perspektiver. Det å være en aktiv deltaker i et rituale er å stå, gå, reise seg og bøye seg, det er å bruke gjenstander, og det er å uttale spesielle ord og formler, alt på bestemte måter. Å være rituelt rutinert er å ha en solid kjennskap til disse måtene å agere på; det er å kunne utføre noe uten å måtte tenke over hva man gjør. Derfor er det også lite forenlig med å sette spørsmålstegn. Ritualer stimulerer ikke til innvendinger, de trekker med – og de overbeviser, som Barbara Myerhoff så treffende har formulert det, kroppene først (1977: 199). Intellektene er lengre unna; de opererer i annen rekke. Og da kan det, for å si det butt og firkantet, være litt sent. Da er det mange ting som allerede er etablert, sedimentert som kroppslige erfaringer med dyptføyte sannheter på slep. Det er på denne bakgrunn det blir svimlende å tenke at norske barn lærer å svinge flagg før de vet hva en stat eller en nasjon er, og at de spiser is til ære for sitt fedreland lenge før de kan snakke. Hva denne mobiliseringen fører til i det lange løp, er selvsagt ikke gitt (cf. Blehr 1999, 2000: 20). Men likevel er det grunn til å se nærmere på hva den består i, og hvordan de små deltakerne selv oppfatter det som skjer.

Opplæring og utøving

Ferske skolebarn vet mye om 17. mai. Nærmere bestemt har de en solid erfaring med festen. De vet at 17. mai er pølser og is, brus og ballonger, knallskudd og leker, finklær og bunader og mengder av glade mennesker som er ute sammen. Hva de lærer på skolen er i bunn og grunn to ting: Hvordan de skal forstå bakgrunnen for og meningen med dagen, og hvordan de skal føre seg i de formelle, høytidelige momentene. Konsentrasjonen på disse aspektene understreker arbeidsfordelingen mellom skole og hjem, som representanter for henholdsvis det offisielle Norge og privatsfæren eller det sivile samfunn. Det er skolen, statens representant, som forvalter alvor, høytid og sanksjonert mening, mens foreldrene tar ansvar for festklær, håndflagg, mat, forlystelser, leker og konkurransepremier.³

Forberedelsene i skoleklassene finner sted i de nærmeste ukene før 17. mai. I intervjuene fremstår de som lite standardiserte, i den forstand at det er opp til enhver lærer å strukturere arbeidet etter eget hode. Men

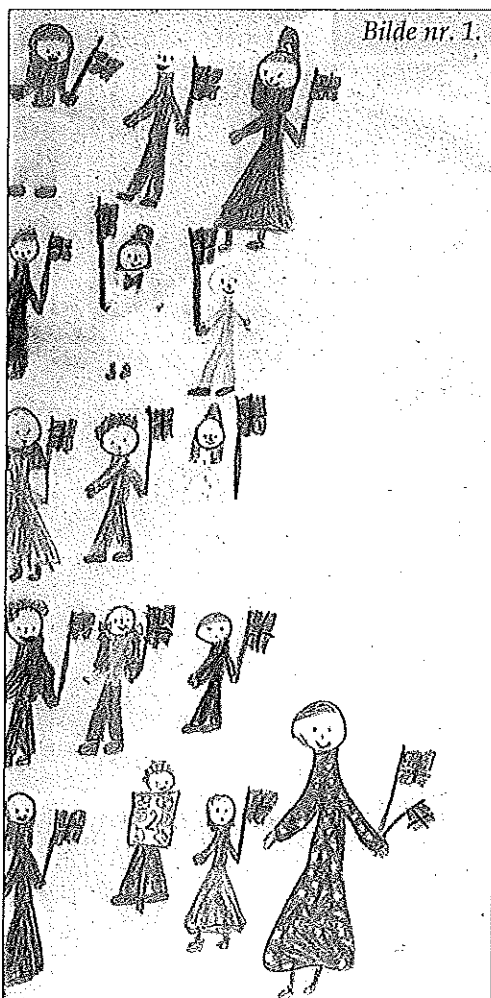
det som formidles forefaller å være nokså likt fra klasserom til klasserom. Intellektuelt sett dreier det seg om en slags basisintroduksjon til fenomenene grunnlov, løsrivelse, frihet og Wergeland. Den senere står frem som en nærmest mytologisk skikkelse. Ved siden av at han som dikter fortolker dagens mening i dikt og sang, personifiserer han gjennom sine familieforhold og sin oppvekst på Eidsvoll den tidlige 17. maihistorien. Når det gjelder hans forhold til den moderne feiringen, kan opplæringen av og til ha desinformatoriske trekk. Uansett hva Wergeland- og 17. mai-forskere har hatt å si om hvem som startet barnetogene (Aarnes 1994: 39–41, Witoszek 1998: 142–143), så er barneskolen fortsatt en arena hvor Wergeland kan bli presentert som feiringens hovedarkitekt og barnetogenes opphavsman.⁴

Til hjelp i undervisningen har lærerne forskjellige tekster: lesebøker av nyere eller eldre snitt, bøker spesielt beregnet på 17. mai-opplæring (Holm 1993, Thorseth 1993) og barnebøker hvor det inngår 17. mai-fortellinger (se fortegnelse i Holm 1993). Mye av stoffet blir formidlet til barna gjennom lærerens gjenfortelling eller høytlesing, slik at innskoleingen består i å lytte, prøve å forstå og huske. Men vel så viktig er den mer interaktive kunnskapsoverføring, hvor barna blir lært å reprodusere et sett med faste former som hører med i 17. mai-sammenhenger. Dit hører for eksempel det å lage blomster og andre dekorasjoner til vinduene i klasseværelset, det å tegne illustrasjoner til skolens 17. mai-programmer, og definitivt det å lage flagg (gjerne i tidsødende teknikker som fremmer konsentrasjon og alvor).⁵ På samme måte trener man inn sanger – først og fremst "Ja, vi elsker", "Vi ere en nasjon, vi med", "Norge i rødt, hvitt og blått" og "Gud signe vårt dyre fedreland" – og dikt, som en direkte forberedelse for utøving på selve dagen. Og sist men ikke minst: man lærer hvordan man skal gå i tog, inkludert det å bære flagg, fane og dusk.⁶

Krigen, freden og de falne blir aktualisert i selve feiringen, gjennom togenes stopp og ærbødige markeringer ved bautaer og minnesmerker. I normale tilfeller blir disse temaene ikke intellektuelt bearbeidet på de laveste klassetrinnene; hva som egentlig foregikk under krigen og i frigjøringen kan man utsette å forklare til barna er noe eldre. Men 17. mai-feiringen i 1995 var i så måte ikke noe normalt tilfelle. Hele våren 1995 ble intenst preget av femtiårsjubileet for frigjøringen, både gjennom de forberedelser og diskusjoner som fant sted i massemedia, og gjennom de rituelle markeringene som ble gjennomført rundt om i landet med kulminering på frigjøringsdagen den 8. mai.⁷ Alt dette gav ekko i den regulære 17. maifeiringen – og, som vi får ane nedenfor, også i forberedelsene i skoleklassene.

Tog og lodd og leker – og noen som tenker på krigen

De barna som skrev og tegnet gjorde dette direkte for min regning, etter at deres lærer hadde fortalt dem at en svensk dame ville vite hva norske barn syntes om 17. mai. I alt dreier det seg om bidrag fra i underkant av 60 barn.⁸ Det er opplagt at mange av dem er sterkt bevisst sin adressat. En av tegningene er merket med overskriften "Til.....", med tomrom der hvor mitt navn skulle ha stått, flere undertegner med "hilsen" før navnet sitt, og en pike føyer til: "Jeg håper du liker gaven du får av

meg", før hun avslutter med å tegne et norsk og et svensk flagg. Lærerens markering av min nasjonalitet har også satt en del andre spor i tekstene. Hvorfor skulle man ellers begynne sin stil med "Vi har 17/5" eller avslutte den med "så er det på vår 17 mai" eller, for den delen, foreslå at jeg burde komme til Norge på 17. mai? Den samme bevissthet kunne hypotetisk sett også ha inspirert barna til å kontekstualisere og forklare i sine fortellinger. Men dette har ikke skjedd. Tvert imot rommer stilene rikelig med rett-på-sak-fortellinger, hvor enkelte innslag eller detaljer blir fremhevet uten videre kommentar.

Grovt regnet finner man to typer av tekster i samlingen: på den ene side sammenhengende referater, kronologiske fortellinger om hva barnet selv eller et generalisert

”man” gjør på 17. mai, i tur og orden, og på den annen side beskrivelser som går rett på noen spesifikke ting, uten å si særlig mye om andre innslag. Noen ganger er det tett korrespondanse mellom tekst og bilder, andre ganger ikke. Noen barn skriver nesten ingenting; de er ofte gutter. Den følgende summeringen starter med temaer eller motiver som får bred dekning, i den forstand at de berøres i mange tegninger og stiler. Skrittvis beveger vi oss så over til foreteelser som ikke er like hyppig representert, men som likevel kan bli tydelig artikulert der hvor de blir berørt.

Mesteparten av barna nevner at de går i tog, med eller uten kommentar om at det var gøy. Ingen sier noe om at det var kjedelig; en pike hentyder at det var slitsomt, men likevel gøy. Men beskrivelsene er sjelden elaborert. Hva barna konkretiserer eller understreker i forbindelse med tog, er gjerne at de bar fane eller dusk, som i følgende utdrag fra en pikes beskrivelse: ”Det var gøy å gå i tåg får jeg bar fanen en liten stund.”⁹ En annen pike noterer særlig hurraropene: ”Vi stiller opp og går i 17maitog. Det er kjempegøy og rope hipp hipp hurra.”

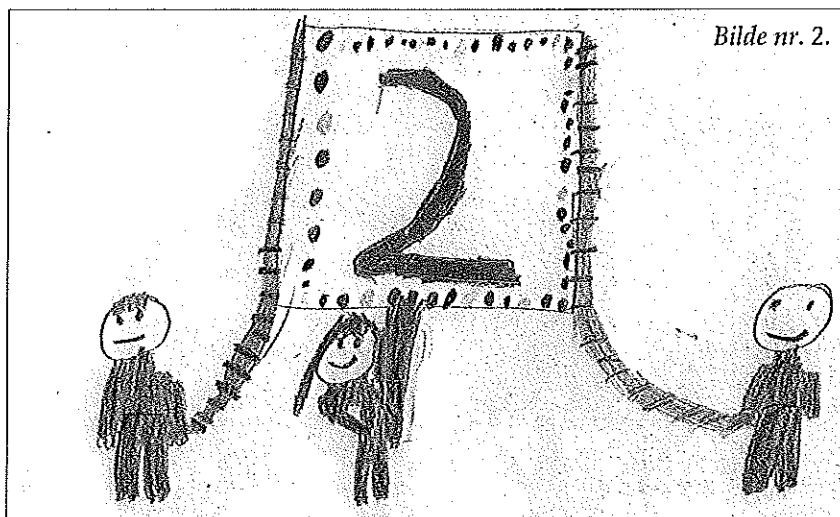
På samme måte er det også mange som tegner tog, mer eller mindre detaljert. Bildet med barna som går tre og tre (bilde nr. 1) er usedvanlig fyldig. Langt mer alminnelig er det å tegne bare et parti av et tog, og gjerne da begynnelsen, med klassefane og med flagg.

Klassefanene spiller generelt en viktig rolle, mest i bildene, men noen ganger også i tekstene. Særlig stor plass får de i følgende stil, skrevet av en pike (den avsluttende flaggbemerkningen hennes skal jeg komme tilbake til straks):

alle klassene har ver sin fane. fanen vår står det andre klasse på og de andre klassene står det andre tall på våres fane er laget i første klasse på søtende-mai er alle fint kled og alle har flagg. ingen kan hilde flaget ned for de viser ikke respekt for norge.

Tegningen som akkompagnerer denne teksten er et nærbilde av en klassefane, komplett med fletter og dusker. At dusker og duskebærere er viktige detaljer i sammenhengen, står utenom all tvil. De er nesten alltid markert i tegningene (se bilde nr. 2), og i tekstene understreker flere barn at de selv, eller en navngitt kamerat, bar dusk.

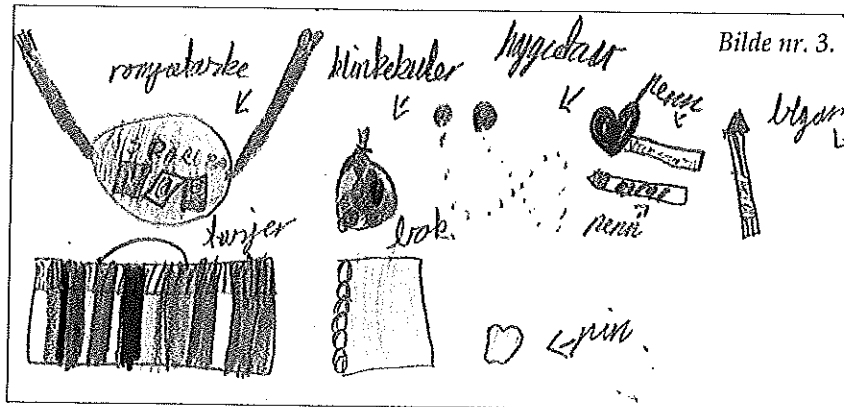
Flagg er også temmelig sentrale innslag i bidragene. De går igjen på mange bilder, båret i tog eller holdt i hender, og de figurerer ofte også i bilder hvis hovedmotiver ikke i seg selv er krystallklart definert som 17. maimotiver. For eksempel: en gutt forteller i skrift at han har vært i Oslo hvor han har sett russetog, fått russekort og spist koldtbord et sted

hvor han etterpå fikk se på film og spise is. Han illustrerer sin beskrivelse med en tegning av en gutt foran en Tom- og Jerry-film på en fjernsynsskjerm. Dette motivet er i seg selv ikke en typisk 17. mai-tegning. Men det blir definitivt kodet inn i nasjonaldagssettingen med hjelp av to flagg, et som gutten holder i hånden, og et som står oppe på fjernsynet. Samtidig er det verdt å notere at det finnes flere bilder som er helt og holdent uten flagg, deriblant de to som har russebiler som hovedmotiv (og som er tegnet av gutter).

At flagg kan være midtpunkt i høytidelige seremonier, fremgår av noen få bidrag. En av disse tekstene, forfattet av en pike, lister flaggheising som ett av mange innslag, men neppe det mest interessante. Det bildet som akkompagnerer teksten derimot, røper en konkret innsikt i fenomenet gjennom en flaggstang hvor både linen og linefestet på stangen er tydelig markert. Den respekt som piken i sitatet ovenfor forbandt med flaggbruk, blir imidlertid ikke artikulert i andre bidrag – med mulig unntak for det som kort konstateres, som siste ledd i en nok så komprimert redegjørelse: "Flage heises 8 og taes ned 8".

Spising og drikking blir nevnt i veldig mange tekster, gjennom stikkord som kaker, is, gelé, pølser, brus (eller Fanta eller Sprite), grilling og godteri. Dette temaet fremstår som viktig gjennom ren hyppighet, men ikke gjennom detaljrikdom eller konkresjon – med unntak muligens av merkenavnene på brusen. To andre innslag derimot, skiller seg ut gjennom å bli gjengitt både ofte og detaljert. Det første har

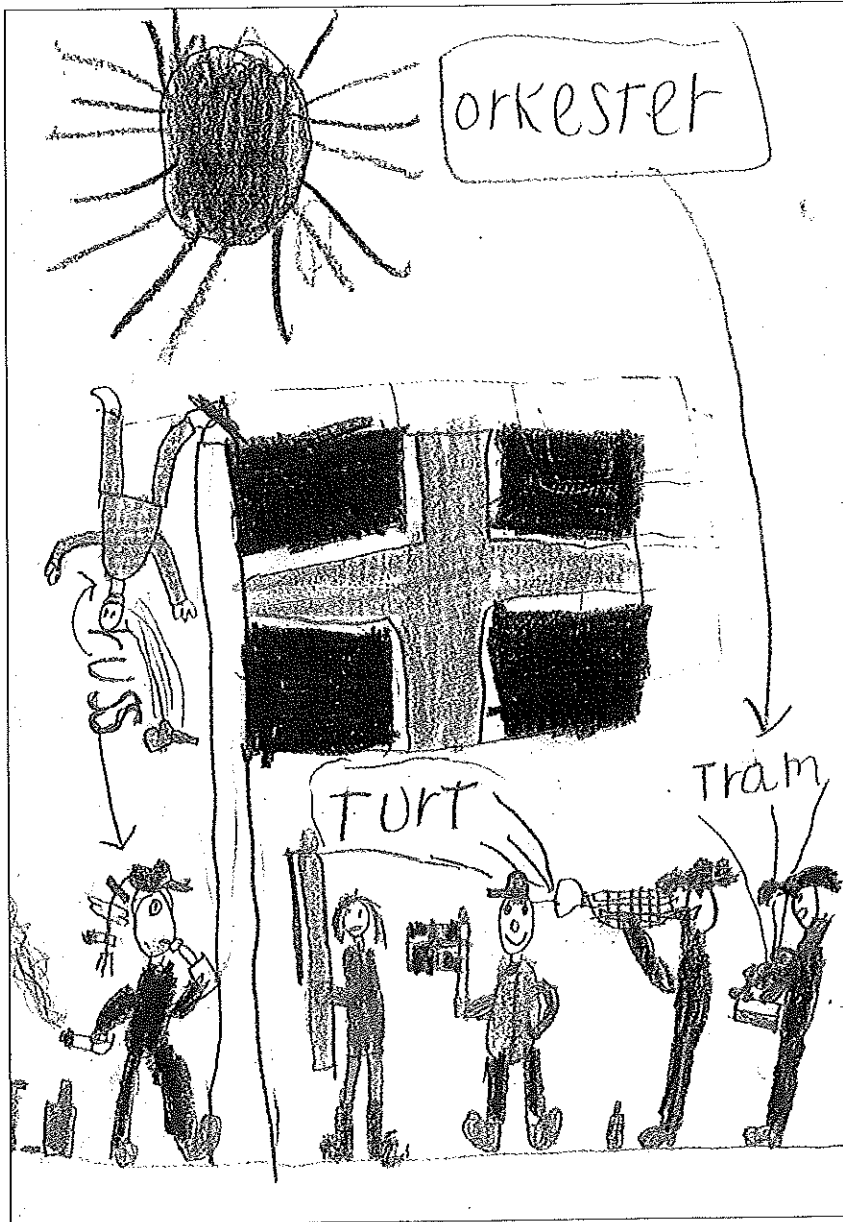
med lodd og lodd salg å gjøre. Det er riktignok få barn som forteller at de selger, men det er desto flere som forteller at de kjøper, og vinner. Nærmere bestemt spesifiserer de hvor mange lodd de tok, hvor mange penger de brukte, og først og fremst hva de vant. Mest gjennomført blir det i følgende bidrag hvor gevinstene ikke bare blir regnet opp, men også tegnet (se bilde nr. 3):

Jeg berte fanen. Det var uvant og få flagget igjen for det er jo mye lettere enn fanen! Jeg brukte over 50 kr. på tombola. Jeg vant rompetaske 103 klinkekuler 24 tusj hoppetau bok 2 penner og 1 blyant og 1 pin. Vi fikk 3 is og Anne Lise likte ikke sin så jeg fikk resten.

På samme måte blir lekene referert til både ofte og inngående. Hva leker man, og hvordan ser det ut når man gjør det? Her er det rikelig med omtaler og tegninger av sekkeløp, sykling, ballkast, potetløp, spikerbanking og basketballkasting.

Et sidetema som særlig opptar gutter, og ofte skildres mest i bilder, er russ, russebiler og russekort. Disse bildene er svært detaljerte. De gjengir for eksempel høyttalere på takene av russebilene (som fremstår som kjempestore rutebiler) og gjenstander i russeluedusker. Flaske foran munnen og stor sigarett i hånden hører med til en av tegningene av rødruss (se bilde nr. 4). En annen gutt leverer samme informasjon ved hjelp av en forklarende tekst med pil ned til en av hovedpersonene: "Han er full". Til detaljene hører også en nitidig forstørrelse av et russekort – pluss de nøyaktige opplysningene i tekstene om hvor mange russekort man selv klarte å få i løpet av 17. mai.

Blant de innslag som sjelden blir notert og aldri konkretisert, finner vi taler og andre høytideligheter. Taler blir omtalt i to bidrag, begge

Bilde nr. 4.

gangene av piker, og i begge tilfellene skjer det i form av korte og konsise innslag i lengre beskrivelser: "Først Hører vi på taler og så går vi i tog"; "før vi går i tog hører vi på tale." Betegnende i sammenhengen er ikke minst kontrasten mellom den senere noteringen og den detaljerte avslutningen av samme tekst: "Vi har også leker som potetløp å sekeløp å spikerbanking. Vi skjøper også låd som vi kan vine en sek en bamse å fargeblyanter å mase aent." Kortfattet er også den eneste referansen til kirkebesøk, også den nedtegnet av en pike: "Dagen begynner ved å gå til kirken. Der synger vi 17maisanger."

Grunnloven blir omtalt i to tekster, forfattet henholdsvis av en gutt og av to piker sammen. Gutten noterer kort og godt: "Vi feirer 17 mai for da fikk vi grunnloven i 1814". Pikenes bidrag er også summarisk når det gjelder Grunnloven, men desto mer utførlig og poetisk i sin fortsettelse:

sutene mai feirer vi får at Norge fik grun låven sin
jipi det er 17 mai vi feirer det med glede og hura
så morssomt vi har det danser og ler du og går i tåg
mange leker i øst og vest i nor og sør oppe og nede
mase av rop mase av hyl og mase av sang
mange flag som holes opp mange som sveives
opp i sky
alle har ver sin fane og dele ver og en klase
samen går de med et korps i lang reke
nor det blir kveld da tenker de på hva de har jort idag

Referanser til krigen finner vi i fem tekster, svært forskjellige seg imellom.¹⁰ Ytterlighetene er denne korte summeringen fra en gutt: "i Søtene-mai fæjrer vi frijoringen vi siser mase is", og følgende initierte påminnelse fra en pike hvis bestemor (ifølge læreren) hadde vært trukket inn i skolens forberedelser til frigjøringsmarkeringen:

17: Mai er vi så glad i heter det, men det er ikke nåkk og si. Du må altid huske på at fred *er* fred og krig *er* krig. Men krigen ligner *ikke* nårge. Krigen er helt forferdelig ikke /en l er visket ut/ og nådeløs. Du mister mange i familien din du mister venner o. s. v. (utheving i original)

Kontrasten er slående; mens gutten nærmest pliktskyldig noterer hva som er feiringens formål før han forklarer at man spiser masse is, så bruker piken 17. mai kun som en fort overgang til å forklare krigens grusomheter, i en tekst hvor all feiring er langt unna. Det ligger nært for hånden å relatere hennes valg av emne til frigjøringsmarkeringen. Det samme, skulle jeg tro, gjelder de resterende eksemplene, som forteller

om hvordan to piker reflekterer i forbindelse med barnetog (uthevingene i disse stilene er mine):

Det er gøy på 17 mai. Jeg fikk bære fanen, det gjore jeg i fjor også. Thomas og Henrik bar dusker. *Jeg tenkte litt på de som måtte dø for at vi skal ha et fritt land, når jeg gikk i toget.* det er rart og tenke på at de hadde merker istedenfor penger.

vi gikk i søtendemai tog og når vi stoppet for å synge så så jeg en gammel dame som sto og gråt, jeg tror det var fordi at vi sang nasjonal sangen *hun tenkte sikkert på krigen.*

Det er interessant at begge pikene bruker verbet tenke i disse passasjene. Det er et meget adekvat begrep. Assosiasjonene til krigen ligger ikke åpent i dagen i de aktivitetene man deltar i (som de kunne ha gjort foran en minnestøtte for de falne eller et lignende monument). Tvert imot er de noe som det må etableres en forbindelse til i tankene, hos hver deltaker individuelt. Men hvis man vet hva ting kan bety, hvis man er blitt innviet i et slags videre univers av referanser, så kan man både tenke langt selv og gjette hva andre tenker på, når de står ved veien og gråter.

Alt i alt er det noen klare fellestrekk i bidragene. Noen av dem er kjønnsrelaterte. Det er jenter som skriver mest og som er mest opptatt av assosiasjonene til krigen, og det er gutter som tegner russebiler og fulle russ og som oftere enn jenter tenderer å ikke skrive i det hele tatt.

Slående er også at det virker som om alle er enige om at 17. mai er en hyggelig dag. Noen sier det rett ut, opptil mange ganger i samme tekst. Men enda mer påfallende er fraværet av klager eller negative kommentarer. I hele materialet har jeg notert fire ting som muligens kunne blitt oppfattet som negative erfaringer. En jente er så trett etter å ha gått i korpset at hun sovner sittende ved et bord på festplassen (men hun klager ikke). En gutt noterer at han ble kvalm (men heller ikke han klager). En annen gutt forteller når toget gikk fra skolen, at han fikk en Fanta, at han kjøpte 12 lodd og at han vant en drage, en sparegris og en ballong, før han avslutter med setningen: "min søster måte gå jem for de hun hade kastet opp" (men heller ikke dette blir bemerket som noe trist eller leit). Den eneste passasjen som muligens rommer et snev av kritikk, finner vi i følgende utdrag fra en lengre, og svært positiv, tekst:

Det meste sliten som var å gå på tog synes jeg. Men likavell var det gøy. *Det var litt domt at noen fikk ikke vær med for di noen var syk og noen skulle ikke i tog.* (min utheving)

Men hvis de markerte partiene her sikter til at noen barn ikke fikk lov til å stille i tog, så er dette en kritisk bemerkning som i seg selv er med på å bekrefte at nasjonaldagsfeiringen er noe kjekt og hyggelig. Det som beklages er jo da faktisk bare at det fantes barn som ikke fikk lov til å være med.

Avsluttende kommentarer

Hva kan det ha å si at barna skriver og tegner så lite om de høytidelige momentene? Det trenger ikke å bety at de er uberørt av stemningen og alvoret når høytidelighetene pågår. Den mer seremonielle delen av feiringen kan, som en av lærerne hentydet, komme i skyggen i stilene rett og slett av kronologiske grunner: når barna skriver dagen etterpå, er det lekene, maten og loddene som ligger nærmest i hukommelsen. Slik sett behøver den relative tausheten omkring flaggheising og kransenedleggelse ikke å bety at barna kun er opptatt av festen eller at de ikke forstår alvoret. At alvorlige aspekter ved feiringen går inn på noen av dem, står jo også fullt klart i de senere bidragene jeg siterte, ikke minst i det som vitnet om at det er mulig for en skolepike å gå i tog og tenke på dem som måtte dø for at ens egen generasjon skal ha et fritt land.

Likevel er det interessant at høytidelige momenter og alvorlige referanser blir så lite bearbeidet i bidragene. Det relative fraværet av slike temaer bidrar nemlig sterkt til å skape et mønster i stilene og bildene. Felles for det som barna vektlegger mest, er at det vibrerer av bevegelse, interaksjon og spenning. Det dreier seg om hva man gjør og hva man får – om at man går i tog, bærer flagg, kjøper/selger lodd, konkurrerer, vinner premier, får russekort og spiser. Eller, som en pike skriver i en utsøkt kondensert stil: "Jeg syntes at det var gøy. På 17. mai gikk jeg og MERETE sammen og gjorde forskjellige ting. Vi fikk mange ting". Det fraværende, på den andre siden, er de øyeblikk når man står stille, når man er tilskuer, når alle ser i samme retning og lar være å snakke sammen for at den som er på scenen skal bli hørt.

Slik sett fremstår barnas prioriteringer delvis som en parallell til voksne 17. mai-feirendes skarpe grensetrekking mellom det å se på og det å være med, det å være en del av publikum versus det å være en deltaker på ordentlig. For voksne er denne forskjellen ofte koblet til kontrasten mellom det å være i det kjente, i det lokale og det å være i sentrum. Eller nærmere bestemt: voksne mennesker som setter pris på feiring i lokalmiljøer – bygder, drabantbyer eller bydeler – har en sterk tendens til å hevde at de deltar hjemme, i det lokale, mens de forvand-

les til tilskuere når de drar inn til byen (Blehr 2000: 151–153). Denne geografiske/sosiale tilleggsdimensjonen er helt fraværende i barnas versjoner. Barna fremstår som like intenst engasjert og berørt uansett om de agerer på den lokale skolegården, hos tanten eller onkelen et annet sted eller i forhold til russetoget inne i byen. Men agere må de. Om de momentene når de står stille og tier, tier de også gjerne i sine fortellinger.

Hva barnas opplevelser av feiringen kan bety i det lange løp, er, som hentydet innledningsvis, et åpent spørsmål. Men det er rimelig å anta at det kan prege dem på et basalt nivå, ved å forsyne dem med en meget positiv inngangsforståelse av det nasjonale. Så sant de husker at det de gjør på 17. mai blir gjort i Norges navn, for Norges skyld – og dette aspektet må det være vanskelig å ikke få med seg – så bør feiringen kunne fungere som en praktfull og attraktiv konkretisering av abstrakte begreper som land og nasjonalt fellesskap. Feiringen er stor, overdådig og overveldende, og den trekker barna til seg – og dermed også inn i et bestemt univers av mening – først og fremst gjennom de innslag de selv poengterer i sine stiler og bilder: is, brus og godteri, leker og gevinster, fest og selskapelighet.

Som voksen i Norge kan man godt distansere seg fra en slik inngangsforståelse – for eksempel gjennom å komplettere den med refleksjoner rundt det nasjonales paradokser, skyggesider og komplikasjoner. En slik utvidelses- eller distanseringsprosess kan kanskje gå greit og ukomplisert for seg. Men hypotetisk sett burde den også kunne møte motstand i kroppenens seige hukommelse – i ryggmargen og i de magefølelser hvor det settes likhetstegn mellom nasjonaldag og kos. Og denne koblingen, og dermed den ukompliserte inngangsforståelsen, forventes man jo samtidig som voksen å føre videre til egne barn. Det skal mye til av gjennomtenkt motstand fra foreldrenes side for at barna virkelig skal holdes hjemme på 17. mai. I dette perspektivet fremstår barnemobiliseringen unektelig som effektiv. Ikke bare legger den grunnen for en 17. mairutine og et godt forhold til det nasjonale i hver enkelt deltaker, den involverer også en meget stor del av Norges voksne befolkning i en årvisst reproduksjon av et nasjonalt meningsunivers, på tross av deres eventuelle egne tvil og motforestillinger.

Noter

1. Eksempler på slike refleksjoner er Witoszeks analyse av 17. mai-barna som personifiseringer av protestantiske dyder (1998: 148), Bjørgens konklusjoner om barnetog som stabiliserende faktor i den politiserte feiringen i slut-

- ten av 1800-tallet (1997: 254–255) og mine egne kommentarer omkring den nåtidige feiringens sterke familie- og lokalmiljøorientering (Blehr 2000: 157–167). Se også Blehr (2001) for en drøfting av barnslig entusiasme vs. andre mulige måter å forholde seg til 17. mai på.
2. Underlaget ble produsert av annenklassinger i en kommune utenfor Oslo i mai 1995. Jeg vil gjerne takke barna og den læreren som formidlet materialet til meg, for god hjelp. Likeså vil jeg takke de lærere på andre skoler som lot seg intervjuer mer inngående om 17. mai-forberedelser i sine egne klasser. Materialet ble samlet inn i forbindelse med prosjektet "17 maj och norsk nationalism", finansiert av det svenske Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) i 1994–97.
 3. 17. maifeiring og -forberedelser i barnehager og førskoler er så vidt jeg vet et lite utforsket tema. Særlig barnehagene skulle kunne ha en interessant mellomposisjon mellom skole og hjem, i sin egenskap av offentlige omsorgsenheter.
 4. Denne forståelsen artikuleres i manuskripter til 17. mai-taler holdt av elever til en av de lærere jeg intervjuet. Den forekommer selvsagt også i andre sammenhenger, utenfor skolerammen.
 5. En slik teknikk er å gjengi flaggets korrekte proporsjoner og farger gjennom å klistre opp tett i tett med små sammenkrøllede stykker av rødt, hvitt og blått silke- eller krepp-papir på et A4-ark.
 6. Det å spille i korps kan i denne sammenhengen betraktes som en slags spesialisering innenfor den vide 17. mai-rammen. Siden korpstreningen ikke er del av de generelle skoleforberedelsene har jeg liten innsikt i den. Et annet innslag som jeg forbigår, siden det i liten grad berører de yngste barna, er oppgaven å forberede og fremføre 17. mai-talen.
 7. For en inngående diskusjon av jubileet og forberedelsesfasen, se Eriksen (1997).
 8. Noen av dem har levert flere ark, og et par ser ut til å ha jobbet sammen om oppgaven. Antallet bidrag svarer dermed ikke eksakt mot antallet barn. 57 hadde signert med navn. Blant disse hjalp læreren meg å identifisere åtte fremmedspråklige, som det da het i skolesammenheng. Ett av disse barna var født i Norge av foreldre fra Pakistan. Tre kom fra Balkan og fire var familier; noen av dem hadde nylig kommet til Norge. Der er ingen prinsipielle forskjeller mellom disse åtte barnas valg av motiver eller prioriteringer i tekstene, og de etnisk norske barnas.
 9. Sitatene følger barnas skrivemåte, med unntak av at alle personnavn er erstattet med pseudonymer.
 10. Den teksten som jeg ikke berører i det følgende, er et dikt, etter alt å dømme forfattet av de to jentene som skrev diktet med utgangspunkt i Grunnloven.

Litteratur

Bjørgen, Hildegunn. (1997). *17. maifeiring som politisk redskap? En studie av nasjonaldagsfeiringen i Kristiania 1879–1905*. Oslo: Norges forskningsråd (KULTs skriftserie; 93).

- Blehr, Barbro. (1999). On ritual effectiveness: The case of Constitution Day. *Ethnologia Scandinavica* 29: 28–43.
- Blehr, Barbro. (2000). *En norsk besvärjelse: 17 maj-firande vid 1900-talets slut*. Nora: Nya Doxa.
- Blehr, Barbro. (2001). Kontrastenes dag: Om sprik og dilemmaer i 17. maifeiring i 1990-årene. I *Nasjonaldagsfeiring i fleirkulturelle demokrati*. Hovland, Brit Marie og Agedal, Olaf, red., s. 57–63. København: Nordisk Ministerråd (Nord 2001: 4).
- Connerton, Paul. (1989). *How societies remember*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Eriksen, Anne. (1997). "... Norge er atter fritt!" Om den norske markeringen av 50-årsjubileet for frigjøringen. *Tradisjon* 27(1): 3–12.
- Holm, Dagny. (1993). *17. mai-boka*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Myerhoff, Barbara G. (1977). We don't wrap herring in a printed page: Fusion, fictions and continuity in secular ritual. I *Secular ritual*. Moore, Sally F. og Myerhoff, Barbara G., red., s. 199–224. Assen/Amsterdam: Van Gorcum.
- Thorseth, Hilde Eggen. (1993). *Hipp hurra! En bok om 17. mai.* / Eiksmarka:/Libretto forlag.
- Witoszek, Nina. (1998). *Norske naturmytologier: Fra Edda til økofilosofi*. Oslo: Pax forlag.
- Aarnes, Sigurd Aa. (1994). Oppfinnelsen av 17. mai. I *Nasjonal identitet – et kunstprodukt?* Sørensen, Øystein, red., s. 31–51. Oslo: Norges forskningsråd (KULTs skriftserie; 30).

Summary

This article deals with how primary school children experience Constitution Day celebrations. The source material is compositions and drawings made by the children immediately after these celebrations in 1995. An analysis of this material shows that the children are especially interested in those aspects of the celebration in which they themselves participate actively, or which are exciting or during which they enjoy treats for eating and drinking. In general they are very positively inclined towards the celebration of the national day. On this basis, the point is made that these celebrations provide the young participants with a positive and physically grounded first impression of phenomena such as "country" and "national fellowship", and that this impression can to some extent have a lasting effect.